

УДК 821.161.2:82-343(477)**КАРПЕНКО СВІТЛАНА**

кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри славистичної філології, педагогіки та методики викладання Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква Київської області, Україна). ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0700-2036

KARPENKO SVITLANA

a Ph.D. in Philology, an associate professor at the Department of Slavic Studies Philology, Pedagogics and Technique of Teaching of Bila Tserkva National Agrarian University (Bila Tserkva of Kyiv Oblast, Ukraine). ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0700-2036

Бібліографічний опис:

Карпенко, С. (2020) Діяльність Максима Рильського в науковому та популяризаторському контекстах українського казкознавства. *Матеріали до української етнології*, 19 (22), 70–76.

Karpenko, S. (2020) Maksym Rylskiy's Scientific and Popularizing Activities in the Realm of Ukrainian Fairy-Tale Studies. *Materials to Ukrainian Ethnology*, 19 (22), 70–76.

ДІЯЛЬНІСТЬ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО В НАУКОВОМУ ТА ПОПУЛЯРИЗАТОРСЬКОМУ КОНТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОГО КАЗКОЗНАВСТВА

Анотація / Abstract

Максима Рильського вважають теоретиком української фольклористики, гарантом наукової термінології та методології. Його редакторська діяльність над збірниками народних казок у перекладах, написання науково-популярних передмов, участь у науково-публічних дискусіях стали важливим надбанням сучасного казкознавства. Українське казкознавство ХХ ст. формувалося під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників, що передбачали як взаємодію фольклористичних шкіл і методологій між собою, так і міждисциплінарний контекст. Окрім того, досить впливовою була роль М. Рильського і у формуванні термінологічної основи етнографії, фольклористики й мистецтвознавства, у встановленні орієнтирів для перспектив збільшення кількості напрацювань на кшталт підручників, посібників, монографій та збірників зразків народної творчості, зокрема казок. Наукова діяльність фольклористів-казкознавців радянського періоду мала низку позитивних чинників, що вплинули на формування сучасних методів дослідження жанрів малої епіки, наративу, критерій організації структури наукоємних збірників зразків народної казки. У статті також розглянуто основні напрацювання науковців-казкознавців, опубліковані впродовж років, коли М. Рильський очолював Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Акцентовано на проблематиці й дискурсі навколо фольклорних збірників казок, адже за період очільництва М. Рильським Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР та після нього академічна школа сучасного казкознавства працювала над такими темами, як архаїчність жанру казки, тісний зв'язок з дохристиянськими віруваннями, календарними обрядами, подібність мотивів і сюжетів казок різних народів світу, розгляд фольклору народів світу як джерела до розуміння особливих рис нації. Подано прізвища науковців, які в дисертаціях, монографіях, посібниках та програмах вивчали народну казку. Ми дійшли висновків щодо генези досліджень казкової епіки, які сформували наукову школу казкознавства, представлену Г. Сухобрус, В. Юзвенко, І. Березовським, О. Бріциною, Л. Мушкетик.

Ключові слова: народна казка, казкознавство, збірники казок, мала епіка.

Maksym Rylskiy is considered as a theorist of Ukrainian folkloristics, a guarantor of scientific terminology and methodology. His editorial work on collections of folk tales in translations, writing popular scientific prefaces, participation in scholarly-public discussions have become an important property of modern science on fairy tales. Ukrainian fairy tale studies of the 20th century has been

formed under the influence of many internal and external factors, attracting both the interaction of folkloristic schools and methodologies among themselves and an interdisciplinary context. Besides, the significance of M. Rylskyi is quite influential in the formation of the terminological basis of Ethnography, Folkloristics and Art Studies, establishing guidelines for the prospects of increasing the number of works such as textbooks, manuals, monographs and collections of samples of folk art, fairy tales in particular. Scientific activity of folklorists – specialists in fairy tales of the Soviet period has a number of positive factors influencing the formation of modern methods of study of genres of small epics, narratives, the criterion of organization of the structure of science intensive collections of the samples of folk fairy tale. The article is also dedicated to the main achievements of the specialists in fairy tale studies, published during the years when M. Rylskyi has been the head of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. It is emphasized on the problems and discourse around the folklore collections of fairy tales. After all, during the period of leadership of M. Rylskyi at the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR and after him the academic school of modern fairy-tale studies works on such topics as the archaic nature of the fairy tale genre, the close connection with pre-Christian beliefs, calendar rites, the similarity of motifs and plots of fairy tales of different peoples of the world, consideration of the folklore of the people of the world as a source for comprehension of the special features of the nation. The names of the scientists studying the folk fairy tale in theses, monographs, manuals and programs are submitted. Conclusions have been made regarding the genesis of the study of fairy tale epics forming the scientific school of fairy tale studies, represented by the names of H. Sukhobrus, V. Yuzvenko, I. Berezovskyi, O. Britsyna, L. Mushketyk.

Keywords: folk fairy tale, fairy tale studies, fairy tale collections, small epics.

Діяльність М. Т. Рильського у казкознавчому ключі не обмежується написанням передмов до збірників казок, рецензій на видання та коментарів у пресі. Методологічна та організаторська робота вченого як очільника Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (упродовж 1942–1964 рр.) передбачала загальне розуміння напряму розвитку української фольклористики. Його бажання створити сильну самодостатню українську науку відобразилося у роботі над методологією і термінологією фольклористики, а також тяжінні до порівняльних досліджень (компаративістики), що неодмінно переважали над структуралістськими підходами до вивчення народної творчості. Розлогі статті на цю тематику (Н. Широкова, Т. Руда, М. Вовк та ін.) підтверджують внесок М. Рильського у розбудову фольклористики як самостійної науки та формування методології, а зв'язок літератури з народною творчістю стає невіддільною проблематикою досліджень вченого (М. Рильський «Література і народна творчість» – збірник статей, 1956 р.). Практично ж ці напрацювання реалізувалися у навчальних курсах, запропонованих Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнографії для університетів та педагогічних інститутів (зокрема, «Програми з усної народної творчості (для факультетів мови

й літератури педагогічних інститутів та філологічних факультетів університетів), розроблені П. Поповим, Г. Сухобрус, Г. Сидоренко та ін. у 1950, 1955, 1956 рр.). Перший підручник «Українська народна поетична творчість» для вищої школи з'явився завдяки кропіткій роботі науковців ІМФЕ та підтримки М. Рильського у 1965 році.

Надбання вчених ХІХ – початку ХХ ст. (П. Куліш, М. Костомаров, О. Потебня, І. Франко, В. Гнатюк та ін.) у теоретичних методах вивчення народної казки вже мали чіткі напрацювання, але зміна устрою суспільства, перехід до соціалізму, наклали упереджене ставлення на дослідження українських учених як представників «старого часу». Наука на новий лад, що першочергово розгорнулася критичними статтями, на зразок «Чи потрібна казка радянській дитині?» та директивами Н. Крупської, фактично завела у безвихідь наукові пошуки, а метод структуралізму не завжди виправдовував себе у поясненні явищ фольклорної дійсності. Проте з кінця 1950-х років в ІМФЕ створено комісію з фольклористики та етнографії, яку очолив М. Рильський, і її завданням стало координування роботи різних наукових та творчих осередків України. Налагодження експедиційної роботи та упорядкування збірників за архівами фольклористичних записів дав-

ної та сучасної народної поетичної творчості, вплинуло на формування ідеї про публікацію серії «Українська народна творчість». Заплановане п'ятдесятитомне видання вдалося здійснити частково, проте, завдяки цьому проекту, побачили світ цінні для науки збірки українського фольклору.

Розпочавши у повоєнні роки роботу в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук УРСР, М. Рильський згуртував навколо себе науковий потенціал, плеяду фольклористів, що вивчали українську народну казку в національній традиційній методиці. Результатом діяльності П. Попова, Г. Сухобрус та В. Юзвенко став збірник «Українські народні казки, легенди, анекдоти» (1957 р.), тираж якого сягав 20 000 екземплярів [15]. Видання групувало народні казки, легенди, небилиці, анекдоти за такими блоками: казки про тварин; фантастично-пригодницькі казки; героїчні казки та легенди; соціально-побутові казки та перекази; анекдоти та небилиці. Так упорядники, зокрема П. Попов, Г. Сухобрус та В. Юзвенко, обстоювали думку про жанрово-видову специфіку народного нарративу, підкреслювали взаємну проникність окремих груп текстів у фольклор сусідніх та віддалених етносів, подорожування мотивів. У вступній статті Г. Сухобрус обґрунтувала наукові принципи добору та подання текстів, визначила перспективи розвитку українського казкознавства, вказала на потребу нації берегти свої надбання нематеріальної культури, дидактичну цінність нарративу. Проте нелегким був би шлях збірника до читача, а за відсутності особливої авторитетної підтримки він зазнав би невдачі. М. Рильському довелося обстоювати вищезгадане видання, адже у 1958 році навколо нього розгорнулася дискусія на сторінках газети «Літературна Україна» (1958 р., 25 лют.). Основна причина її полягала у питанні доцільності збереження у виданнях фольклорного спрямування діалектних особливостей мови народних текстів. «Репліка фольклористам» від Л. Горового про засудження практики публікації фольклорних матеріалів, де відтворено «суржик» носіїв, свідчила про нерозуміння специфіки наукової галузі та про тенденцію до оптимізації й стандартизації досліджень.

Продовження розгляду цього питання у «Ще одній репліці фольклористам» Л. Горового («Літературна Україна» від 1958 р, 4 квіт.) про уважне ставлення фольклористів до мови публікації, мало вигляд нападу на методологію. У тому ж номері М. Рильський виступив на захист методичної правомірності збереження у виданнях відступів від літературної мови, що відображали специфіку побутування фольклору. «Кілька зауважень» М. Рильського як реакція на звинувачення Л. Горового стали резонансними у фольклористиці і укріпили методологічні основи фольклористики та казкознавства як галузі науки.

Спадщина М. Рильського в казкознавстві досить скромна. Проте його переклади народних та авторських популярних сюжетів з російської та на російську свідчать про обізнаність у проблематиці інтернаціоналізації казкової сюжетики, компаративістське споглядання природного руху казки від одного народу до іншого, розуміння своєї місії в цій справі. Зокрема, йому належать переклади казок О. Пушкіна «Казка про золотого півника» і «Казка про попа та наймита його Балду» [9], П. Ершова «Горбоконики» [3], В. Одоєвського «Мороз Іванович» [7]; твори інших жанрів з казковими мотивами («Трістан та Ізольда» Ж. Бедьє, «Руслан та Людмила» О. Пушкіна, «Слово о полку Ігоревім»). Усі зазначені твори мають в основі мандрівні сюжети. Також М. Рильський – редактор російськомовної збірки українських народних казок [12]. У вступному слові до колективної монографії «Міжслов'янські фольклористичні взаємини» (1963) учений вказав на особливості відносин міжслов'янських культур, які мають стати дороговказом для науковців: «Я не помилюся, коли скажу, що українська славістика віддавна живилась і окрилювалася ідеєю слов'янської єдності, прибічниками якої були свого часу Пушкін і Міцкевич, Коллар і Шафарик, Петко Славейков і Любен Каравелов, Вук Караджич і Петро Негош – і наш Тарас Шевченко» [10].

За період очолювання М. Рильським ІМФЕ та після нього було створено академічну школу сучасного казкознавства (Г. Сухобрус, В. Юзвенко, О. Дей, І. Березовський, О. Бріцина, Л. Мушкетик та багато інших), що виписала (на жаль, не

окремою монографією, а в епізодах наукових публікацій) методику вивчення народної казки, напрями її дослідження, відображені в тематиці захищених дисертацій, монографій, підручників та посібників, програм. Наприклад, 1958 року Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР розробив проєкт «Основні проблеми розвитку фольклористики та етнографії в Українській РСР: Проєкт для обговорення». Тут проаналізовано стан фольклористики та етнографії того часу. Названо теми, над якими рекомендовано працювати [8]; 1960 року запропоновано проєкт 40 томового видання «Українська народна творчість», який підготували М. Гордійчук, Ф. Лавров та П. Павлій (АН УРСР). Про це була пізніша розвідка в часописі «Народна творчість та етнографія» (1970, № 4, С. 52) під назвою «Проєкт видання пам'яток українського фольклору у 40-ка томах» [14]. Схожі рішення мали видання І. Березовського («Мудрий оповідач: Українські народні казки, байки, притчі та анекдоти», тут переважають побутові казки та казки про тварин [5]; спільно з Ф. Лавровим, І. Березовським видано 1 том академічного збірника «Україна сміється. Сатира та гумор» (дожовтневий період) [13]) та В. Юзвенко («Українська народна поетична творчість у польській фольклористиці ХІХ ст.» [16]). Також І. Березовському належить монографічне дослідження про збирача та упорядника казкової епіки Івана Манжуру («Іван Манжура: Нарис життя і діяльності», 1962) [2].

Зорганізована М. Рильським робота у відділах ІМФЕ в подальшому продовжувала давати позитивні результати у розвитку українського казкознавства. На сьогодні ми можемо зазначити про існування фольклористичної школи казкознавства в ІМФЕ, куди належать зі своїми напрацюваннями відомі вчені: О. Дей, В. Юзвенко, І. Березовський, М. Дмитренко, О. Бріцина, Л. Мушкетик. Зокрема, виконуючи проєктні рішення, 1976 року у 16-й книзі серії «Українська народна творчість» І. Березовський оприлюднив науково оформлене і паспортизоване видання «Казки про тварин» [1] (усього 506 казок). У передмові до видання вчений висловив думку про здійснення наукової класифікації фольклору, що має розкривати особливості жанрової системи

фольклору на кожному історичному етапі, відбиваючи історію виникнення, складання та розвитку кожного жанру зокрема, має сприяти з'ясуванню закономірностей його розвитку й характеру зв'язку з тим конкретним соціальним і етнокультурним середовищем, у якому він виникав і потреби якого був покликаний задовольняти; класифікація мала на меті допомогти збагнути характер взаємодій жанру з різними видами та формами художньої й історично-побутової практики народу [1, с. 41]. Також І. Березовський був серед упорядників «Порівняльного покажчика сюжетів: Східнослов'янська казка» (1979) (так званий СУС). Йому належить упорядкування української частини покажчика, де він використав матеріали рукописного «Покажчика українських сюжетів казок» М. Андреева. На наше переконання, із постаті І. Березовського в українському казкознавстві починається нова хвиля академічного розвитку. Його методологічні принципи, що спиралися на досягнення О. Потебні, М. Грушевського, І. Франка, В. Гнатюка, М. Левченка та інших науковців, сформували дослідження наступного покоління казкознавців: Л. Дунаєвської, В. Давидюка, О. Бріциної, Н. Смагло, Л. Мушкетик, С. Карпенко та ін.

Продовженням досліджень І. Березовського стала й наша розвідка про міфологічні основи українських казок про тварин («Міфологічні мотиви в українських народних казках про тварин», 2008 р. [4]) та видання копії рукопису покажчика сюжетів українських народних казок М. Андреева [11], зробленої І. Березовським, коли він працював над поданням української частини матеріалу до СУС («Порівняльного покажчика сюжетів слов'янських казок» 1979 р.).

Ідеї розвитку українського казкознавства у подальшому виникали під впливом зарубіжних філософських досліджень та підкреслювали спроможність української науки конкурувати у царині методології вивчення фольклорної прози і народної казки зокрема. Наприклад, Л. Мушкетик у дослідженні «Антропоцентризм народної казки Українських Карпат: оповідна традиція українців та угорців» [6] проаналізувала людиноцентричні ідеї народної казки як основоположну ознаку, на протигагу, наприклад, космологізму

інших жанрів (обрядові пісні тощо). Не беручи до уваги зв'язок з ініціаційним ритуалом, фольклористка зауважила, що чарівна казка досить далеко відходить від обряду, вже переосмисленого в гру, що підтверджує широко висвітлена в роботі дидактична спрямованість казкового жанру. Набули нового звучання морально-етичні виміри людини, які перебувають на периферії зацікавлень сучасної гуманітарної науки, долучено методи дослідження з лінгвопрагматики.

Отже, українське казкознавство ХХ ст. сформувалося під впливом багатьох внутрішніх та зовнішніх чинників, що передбачали взаємодію фольклористичних шкіл та методологій між собою та у міждисциплінарному контексті. Роль М. Рильського у формуванні термінологічної основи етнографії, фольклористики та мистецтвознавства, встановленні орієнтирів для розвитку та перспективному зростанні кількості напрацювань на зразок підручників, посібників, монографій та збірників зразків народної творчості, а саме казок, досить істотна. Хоч і не все заплановане вдалося зреалізувати, але велика частка була зроблена, а казкознавство здобуло шанс виокремитися в галузь фольклористики. Починаючи з напрацювань Г. Булашева, Р. Волкова, М. Грушевського, М. Драгоманова, Є. Кагарова, М. Костомарова, І. Нечуя-Левицького, І. Франка та ін. простежуються головні теоретичні висновки: архаїчність жанру казки, тісний зв'язок з дохристиянськими віруваннями, календарними обрядами, подібність мотивів і сюжетів казок різних народів світу, розгляд фольклору народів світу як джерела до розуміння особливих

рис нації. Наприклад, у дослідженнях Л. Дунаєвської розглянуто генезу сюжетів, образів та мотивів казки в контексті світоглядних, естетичних та етнічних традицій. Акцентовано увагу на розвитку архетипного мислення українців та простежено художню систему казки на тлі світового міфологічного епосу. У працях В. Давидюка казкові сюжети та образи досліджено із залученням археологічних артефактів. О. Бріцина враховувала соціально-історичний контекст виникнення образів і мотивів народної казки. О. Таланчук та Ж. Янковська зосереджували увагу на відображенні космогонічних поглядів пращурів та їх функціонуванні в поетичній системі казки. Наукові студії О. Івановської у царині казкового епосу розгортаються у площині пошуку інклюзій, які є рефлексіями прадавньої звичаєво-правової культури. Я. Гарасим наголошував на потребі розширення сучасної теоретичної парадигми науки про народну творчість дослідженнями етноестетичної доміанти фольклорного явища. О. Тиховська проаналізувала семантику персонажів українських народних чарівних казок у контексті психоаналізу. Отже, українська народна казка як складова традиційної культури, носій мови і світогляду, належить до одного з універсальних засобів вираження ментальності українців і є важливим чинником формування національної самосвідомості, формування духовного світу особистості, її морально-естетичного розвитку, психологічної самодостатності. Вона постає як мудрість нації, що її створила, як філософія народу, що має глибоке коріння, як духовне джерело, здатне зростити ще не одне покоління українців.

Джерела та література

1. Березовський І. Розкішна гілка казкового епосу на Україні. *Казки про тварин*. Київ, 1986.
2. Березовський І. П. Іван Манжура (Нарис життя і діяльності). Київ : Вид-во АН УРСР, 1962. 124 с.
3. Єршов П. «Горбоконики». *Рильський М. Твори у 20 томах*. Київ : Вид-во АН УРСР. Т. 5. Поетичні переклади. С. 370–430.
4. Карпенко С. Д. Міфологічні мотиви в українських народних казках про тварин. Біла Церква : Білоцерківдрук, 2008. 170 с.
5. Мудрий оповідач: Українські мотиви в українських народних казках, байки, притчі та анекдоти / упоряд. і передм. І. Березовського. Київ : Вид-во АН УРСР, 1962. 240 с.
6. Мушкетик Л. Г. Антропоцентризм народної казки Українських Карпат: оповідна традиція українців та угорців : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.07 ; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2011. 40 с.

7. Одоєвський В. «Мороз Іванович». *Одоєвський В. Ф. Мороз Іванович: казка* / пер. з рос. М. Рильського. Київ, 1982. 15 с.
8. Основні проблеми розвитку фольклористики та етнографії в Українській РСР: Проект для обговорення / АН УРСР Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. 52 с.
9. Пушкін О. «Казка про золотого півника» та «Казка про попа та наймита його Балду» / пер. М. Рильського. *Пушкін О. Твори в чотирьох томах. Т. 2. Поєми, казки*. Київ, 1952 р. 404 с.
10. Рильський М. Зібрання творів у 20-ти томах. Київ, 1987. Т. 16.
11. Сюжетний показчик українських народних казок / упоряд., вступ. стаття, післямова та переклад з російської к. філол. н., доц. С. Д. Карпенко. За матеріалами фотокопії рукопису М. П. Андреева / за ред. доктора філол. наук, професора М. К. Дмитренка. Біла Церква : Білоцерківдрук, 2015. 184 с.
12. Украинские народные сказки / пер.: Е. Благинина, Г. Петников ; под ред. М. Рильского. Москва ; Ленинград : Гос. изд-во детской лит., 1950. 128 с.
13. Україна сміється. Сатира та гумор : у 3 т. / упоряд.: Ф. І. Лавров, І. П. Березовський. Київ, 1960. Т. 1. Народна сатира та гумор дожовтневого періоду.
14. Українська народна творчість. Багатотомне видання. Проект / підгот. М. М. Гордійчук, Ф. І. Лавров, П. Д. Павлій. Київ : Вид-во АН УРСР, 1960. 16 с. (Проект видання пам'яток українського фольклору у 40-ка томах. Про це див. часопис «Народна творчість та етнографія». 1970. № 4. С. 52.)
15. Українські народні казки, легенди, анекдоти / упоряд.: П. Попов, Г. Сухобрус, В. Юзвенко ; передм. Г. Сухобрус. Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1957. 543 с.
16. Юзвенко В. А. Українська народна поетична творчість у польській фольклористичі XIX ст. Київ : Вид-во АН УРСР, 1961. 132 с.

References

1. BEREZOVSKIY, Ivan. A Magnificent Branch of Fairy-Tale Epics in Ukraine. In: Ivan, BEREZOVSKIY (compiler, preface's author, annotator). *Fairy Tales about Animals*. Edited by Serhiy ZUBKOV. Series *Library of Ukrainian Oral Folk Art*. Kyiv: Dnipro, 1986, p. 5 [in Ukrainian].
2. BEREZOVSKIY, Ivan. *Ivan Manzhuza (An Essay on His Life and Activities)*. Kyiv: UkrSSR Academy of Sciences Press, 1962, 124 pp. [in Ukrainian].
3. YERSHOV, Pyotr. The Humpbacked Horse. In: Maksym RYLSKYI. *Collected Works: in Twenty Volumes*. Kyiv: Scientific Thought, 1984, vol. 5: *Poetic Translations*, pp. 370–430 [in Ukrainian].
4. KARPENKO, Svitlana. *Mythological Motifs in Ukrainian Folk Tales about Animals*. Bila Tserkva: Bilotserkivdruk, 2008, 170 pp. [in Ukrainian].
5. BEREZOVSKIY, Ivan (compiler and preface's author). *A Wise Narrator: Ukrainian Folk Tales, Fables, Parables, and Anecdotes*. Kyiv: UkrSSR's Academy of Sciences Press, 1962, 240 pp. [in Ukrainian].
6. MUSHKETYK, Lesia. *Anthropocentrism of Folk Tales of the Ukrainian Carpathians: A Narrative Tradition of Ukrainians and Hungarians*. An author's abstract of the Doctor of Philology thesis: speciality 10.01.07 (Folklore Studies). NAS of Ukraine's M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology. Kyiv, 2011, 40 pp. [in Ukrainian].
7. ODOYEVSKIY, Vladimir. «Ivan's Son Jack Frost». In: Vladimir ODOYEVSKIY. *Ivan's Son Jack Frost: A Fairy Tale*. Translated from the Russian by Maksym RYLSKYI. Kyiv: Rainbow, 1982, 15 pp. [in Ukrainian].
8. HUSLYSTYI, Kost (compiler). *The Main Problems of Development of Folklore Studies and Ethnography in the Ukrainian SSR: A Draft for Discussion*. UkrSSR's Academy of Sciences' Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnography. Kyiv: UkrSSR's Academy of Sciences Press, 1958, 52 pp. [in Ukrainian].
9. PUSHKIN, Aleksandr. «The Tale of the Priest and of His Workman Balda»; «The Tale of the Golden Cockerel». In: Aleksandr PUSHKIN. *Works in Four Volumes*. Translated from the Russian by Maksym Rylskyi. Kyiv: Belles-Lettres State Publishing House, 1952, vol. 2: *Poems and Fairy Tales*, 404 pp., pp. 331–338, pp. 395–402 [in Ukrainian].
10. RYLSKYI, Maksym. *Collected Works: in Twenty Volumes*. Kyiv: Scientific Thought, 1987, vol. 16: *Folklore, Translation Theory, and Linguistics*, p. 164 [in Ukrainian].

11. KARPENKO, Svitlana (editor, preface and postface's author, and translator from the Russian). *Motif-Index of Ukrainian Folk Tales*. Bila Tserkva: Bilotserkivdruk, 2015, 184 pp. (According to a photocopy of Mykola Andreyev's manuscript edited by Mykola Dmytrenko, a Doctor of Philology, professor.) [in Ukrainian].
12. RYLSKYI, Maksym (ed.). *Ukrainian Folk Tales*. Translated from the Ukrainian by Elena BLAGININA and Grigoriy PIETNIKOV. Moscow; Leningrad: Children's Literature State Publishing House, 1950, 128 pp. [in Russian].
13. LAVROV, Fedir and Ivan BEREZOVSKYI (compilers). *Ukraine's Laughing: Satire and Humour: in Three Volumes*. Kyiv: Soviet Writer, 1960, vol. 1: *Folk Satire and Humour of the Pre-October Period*, 394 pp. [in Ukrainian].
14. HORDIYCHUK, Mykola, Fedir LAVROV, P. PAVLIY. *The Ukrainian Folk Art. A Multi-Volume Edition. A Draft*. Kyiv: UkrSSR's Academy of Sciences Press, 1960, 16 pp. (The draft on publishing literary monuments of Ukrainian folklore in 40 volumes. For this, see the magazine *Folk Art and Ethnography*, 1970, no. 4, p. 52.) [in Ukrainian].
15. POPOV, Pavlo, Halyna SUKHOBURUS, Viktoriya YUZVENKO (compilers). *Ukrainian Folk Tales, Legends, and Anecdotes*. Prefaced by Halyna SUKHOBURUS. Kyiv: Belles-Lettres State Publishing House, 1957, 543 pp. [in Ukrainian].
16. YUZVENKO, Viktoriya. *Ukrainian Folk Poetry in the XIX-Century Polish Folklore Studies*. Kyiv: UkrSSR's Academy of Sciences Press, 1961, 132 pp. [in Ukrainian].